

ARCHEOLOGIENOTA
HERENTHOUT ITEGEMSE STEENWEG 18
PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

FODIO
Turnhoutsebaan 277
B-2110 Wijnegem

Marleen Arckens
Jan De Beenhouwer

Inhoud

2. Programma van maatregelen	34
2.1 Gemotiveerd advies	34
2.2 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	35
2.2.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen.....	36
2.2.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken	37

2. Programma van maatregelen

2.1 Gemotiveerd advies

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig. Alle relevante beschikbare bronnen werden geraadpleegd. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat in de omgeving van het projectgebied tijdens een opgraving sporen van bewoning uit de late middeleeuwen aan het licht kwamen. In de ruimere omgeving kwamen ook losse vondsten uit de metaaltijden en/of de Romeinse tijd aan het licht. Deze wijzen op menselijke aanwezigheid voor de middeleeuwen. Voor de historische kern van Herenthout is er nog geen archeologisch erfgoed gekend, enkel bouwkundig erfgoed en archivalische bronnen. Daaruit blijkt dat Herenthout reeds met zekerheid bestond in de 12de eeuw. Het projectgebied ligt aan de rand van de historische kern van Herenthout, op slechts 350 m ten zuidoosten van de markt van Herenthout en op 170 m van de Sint-Gummaruskapel die lange tijd de parochiekerk was van de feodale gemeenschap van Herenthout. Door de geplande bouwwerken voorzien van een ondergrondse parkeergarage zal eventueel aanwezig archeologisch erfgoed worden vernield.

Er kan momenteel enkel vooronderzoek zonder ingreep in de bodem worden uitgevoerd. De initiatiefnemer wordt, zoals contractueel bepaald tussen de huidige eigenaar en de initiatiefnemer, pas eigenaar van het perceel na het verlenen van de stedenbouwkundige vergunning. De huidige eigenaar verleent geen toestemming tot het betreden van de percelen voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek. Bovendien wordt voor het slopen van de bestaande bebouwing, het vellen van een aantal hoogstammige bomen en het nieuwbouwproject één stedenbouwkundige vergunning aangevraagd. Het is dus onmogelijk een ingreep in de bodem uit te voeren voorafgaand aan de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning. Daarom wordt voorgesteld om na het verlenen van de stedenbouwkundige vergunning en voorafgaand aan de start van de werken voor de nieuwbouw een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren.

Verder vooronderzoek om vast te stellen of er archeologische sporen aanwezig zijn binnen het projectgebied wordt op basis van de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek noodzakelijk geacht. De te onderzoeken zone heeft een oppervlakte van ca. 2600 m². Ze omvat de volledige omvang van de uit te graven kelder en de draaiplaats voor brandweerwagens, waaronder een septische put en twee regenwaterputten zullen worden gegraven. Op de oostelijke helft loopt ze over de volledige breedte van het perceel. Op de westelijke helft van het perceel omvat ze enkel de uit te graven kelder vermits de hoogstammige bomen die daar staan niet zullen worden geveld en de rand van het perceel als tuinzone bewaard blijft.

Gezien de topografische ligging, het potentieel voor archeologische sporen uit de late middeleeuwen en vroeger, op basis van de historische en archeologische situering, de aard van de te verwachten sporen en de grote verstoringsdiepte van het geplande bouwvolume binnen de te onderzoeken zone, is een ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode. Eventuele sites kunnen op die manier worden gelokaliseerd en geëvalueerd. Proefsleuven geven informatie over de aan- of afwezigheid, de aard, omvang en kwaliteit van het archeologisch erfgoed, geven de relevante archeologische niveaus aan en maken het mogelijk om de kosten in te schatten die gepaard gaan met eventueel vervolgonderzoek.

Andere archeologische vooronderzoeksmethoden als landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering en archeologische boringen zullen weinig tot geen aanvullend resultaat opleveren dat kan leiden tot het beter beantwoorden van de onderzoeksvragen (zie 1.2.4). Eventuele resultaten van deze onderzoeken zullen ook gehaald worden met het proefsleuvenonderzoek. Om deze reden en omwille van het evenwicht tussen de kosten en de baten van het onderzoek wordt enkel een proefsleuvenonderzoek aanbevolen.

2.2 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

administratieve gegevens

Initiatiefnemer		L2invest bvba Bemden 1 B-2200 Morkhoven BE0563672443
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Herenthout
	Deelgemeente	Herenthout
	Site	Itegemse Steenweg 18
Kadastrale gegevens		Herenthout Afd. 1, Sectie E, 541Z2
Oppervlakte onderzoeksgebied		2600m ²
Bounding Box	punt 1 (NW)	x177355,02 y203139,13
	punt 2 (ZO)	x177466,56 y203110,55

aanleiding van het vooronderzoek

zie verslag van resultaten bureaustudie 1.1.3

resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

zie verslag van resultaten bureaustudie 1.1.1 en 1.2 in het bijzonder 1.2.4

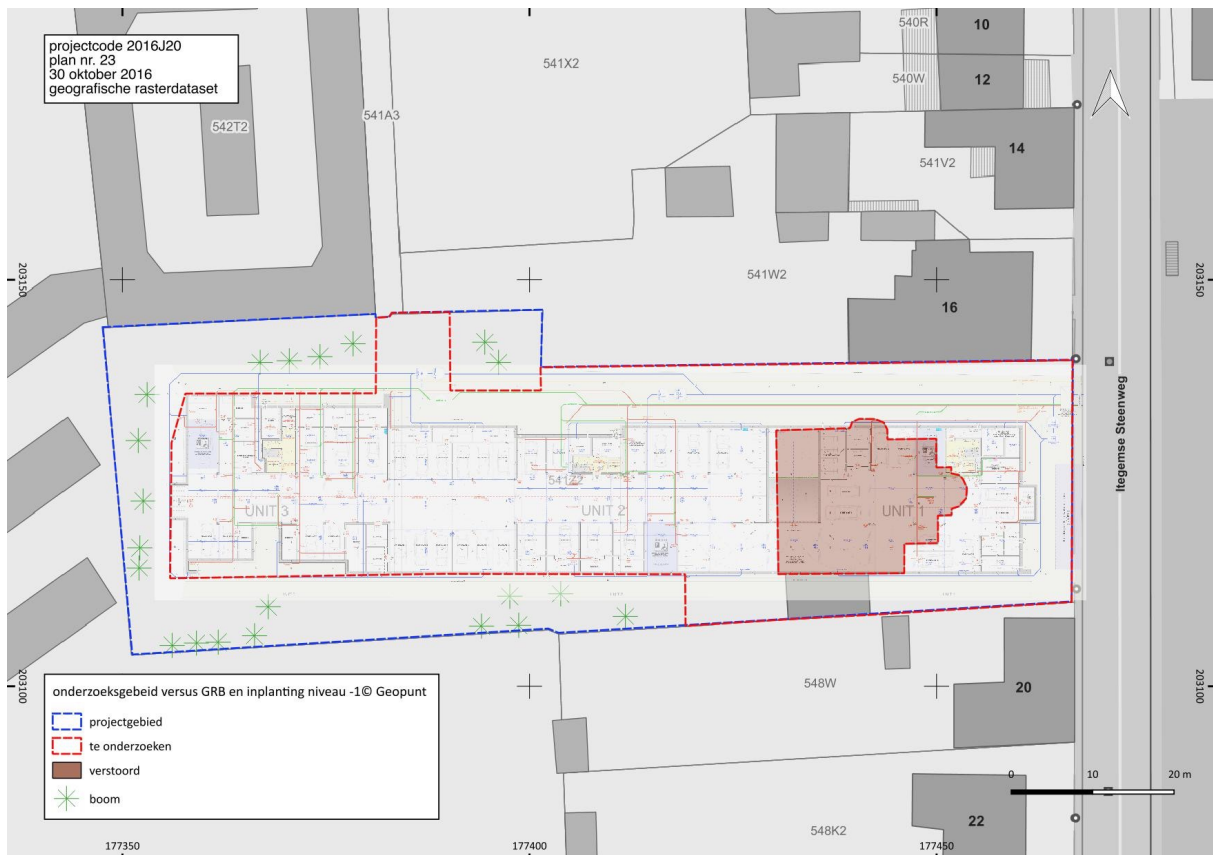

Fig. 23 Afbakening te onderzoeken zone © Fodio & Geopunt Vlaanderen

2.2.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Op basis van de geplande werken, de actuele archeologische voorkennis over het projectgebied en de verwachting ten aanzien van de archeologische waarde wordt de doelstelling van het vooronderzoek met ingreep in de bodem als volgt omschreven: er wordt een archeologische evaluatie uitgevoerd van het volledige projectgebied. Dit houdt in dat archeologisch erfgoed wordt opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd. Verder wordt de impact van de werken op het potentieel aanwezig archeologisch erfgoed bepaald. Ook de mogelijkheid van *in situ* behoud wordt onderzocht en indien dit niet kan worden er aanbevelingen voor vervolgonderzoek en bewaring *ex situ* geformuleerd. Het onderzoek formuleert een antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

Algemeen

- Zijn er archeologische sporen bewaard en wat is de aard van deze sporen?
- Zijn er archeologische vondsten bewaard en wat is de aard van deze vondsten?
- Wat is de bewaringskwaliteit en gaafheid van de sporen?
- Zijn er archeologische structuren of spoorassociaties te herkennen?
- In hoeverre komen de onderzoeksresultaten uit het bureauonderzoek overeen met de resultaten van het proefsleuvenonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht zowel vanuit methodologie als aanpak voor vervolgonderzoek?

Perioden en sites

- In welke periode(n) kunnen de sporen gedateerd worden?
- Zijn er kenmerken die wijzen op de aanwezigheid van permanente of tijdelijke nederzettingen in één of meerdere perioden en wat zijn die kenmerken?
- Zijn er elementen die wijzen op continuïteit of fasering van de nederzettingen of structuren?
- Welke elementen uit het archeologisch ensemble dragen bij tot de kennis van de economische en sociale relaties in de verschillende perioden of fasen?
- Zijn er sporen van landgebruik (perceelsindeling, wegen, akkers, grondstofwinning,...)
- Zijn er sporen van ambachtelijke/agrarische activiteit ?
- Strekken de sites zich uit over de grenzen van het onderzoeksgebied?

Landschap en bodem

- Hoe is de oorspronkelijke bodem opgebouwd en hoe is die in de loop van de tijd geëvolueerd (vorming van het akkerdek, erosie...)?
- In welke mate is de bewaring van de sporen en vondsten aangetast en welke processen zijn hiervoor verantwoordelijk?

2.2.2 onderzoeksstrategie, methode en technieken

Het proefsleuvenonderzoek moet voldoen aan de generieke bepalingen voor vooronderzoek met ingreep in de bodem en bijkomend aan de vereisten voor vooronderzoek op een site zonder complexe verticale stratigrafie opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

Vooraleer het vooronderzoek met ingreep in de bodem van start gaat wordt de te onderzoeken zone vrij gemaakt van verhardingen en bebouwing. De precieze locatie, omvang en diepte van eventuele verstoringen ter hoogte van het gebouw is niet gekend. Daarom wordt gesloopt tot op maaiveldhoogte, vloerplaten worden verwijderd. De hoogstammige bomen in de tuinzone die voor het bouwproject zullen verdwijnen, worden enkel geveld. Ondergrondse massieven en boomstronken worden niet verwijderd, vermits ook de diepte waarop het eerste archeologisch relevant niveau zich bevind nog niet gekend is.

De graafwerken worden uitgevoerd met behulp van een graafmachine met tandeloze graafbak. Er wordt gewerkt met 2 meter brede parallelle en continue proefsleuven. Het hanteren van continue sleuven biedt het voordeel dat er bijna geen blanco zones zijn, het aantal machinebewegingen tot een minimum herleid wordt en er één archeologisch niveau kan worden aangehouden. De techniek laat ook toe een transect door het terrein aan te leggen.¹ De afstand van middenpunt tot middenpunt tussen de sleuven bedraagt 13 m. Er wordt minimaal een dekkingsgraad van 12,5 % bereikt, opgedeeld in 10% sleuven en 2,5% kijkvensters, dwarssleuven of volgsleuven.² Simulaties van sleuven op verschillende soorten vindplaatsen hebben aangetoond dat met een dekkingsgraad van 10% ongeveer 95% van vindplaatsen met een minimum omvang van 5m diameter worden opgespoord.³ De sleuven zijn oost - west gericht. Ze verlopen parallel aan de lange zijde van de uit te graven kelder, zodat de zone die diep zal worden verstoord volledig in kaart kan worden gebracht. De inplanting van de sleuven is tevens zo gekozen dat ten opzichte van de te behouden hoogstammige bomen voldoende buffer kan worden gerespecteerd zonder het patroon van de sleuven te doorbreken. De proefsleuven worden onderbroken ter hoogte van de door de bestaande bebouwing veroorzaakte verstoring. Ze snijden de verhardingen en tuinaanleg aan de straatzijde. Dat maakt het mogelijk de omvang en de diepte van de verstoringen veroorzaakt door de omgevingsaanleg aan de straatzijde in kaart te brengen.

De aanwezigheid van een prehistorische site is weinig waarschijnlijk, maar nooit uit te sluiten. Tijdens de graafwerken wordt daarom aandacht gevraagd voor concentraties van lithische artefacten. In geval er lithische artefacten bewaard bleven moet worden ingeschat of het gaat om een concentratie die te maken heeft met een activiteitszone of eerder om verspreide artefacten.

De uitvoerders moeten niet beschikken over bijkomende competenties ten opzicht van deze omschreven in de Code van Goede Praktijk.⁴

¹ https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/proefsleuven

² code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren. versie 1.0

³ Borsboom A. & Verhagen J. 2009. KNA Leidraad inventariserend Veldonderzoek. Deel Proefsleuvenonderzoek. http://www.sikb.nl/upload/documents/archeo/leidraden/KNA%20Leidraad%20proefsleuvenonderzoek%20definitief_04122012%20v%201.02.pdf

⁴ code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren. versie 1.0, 73

Het onderzoek is succesvol wanneer er kan worden achterhaald of er al dan niet archeologische sporen bewaard bleven binnen het onderzoeksgebied en de kwaliteit van de sporen kan worden bepaald, zowel op het vlak van hun bewaring, als op het vlak van kenniswinst, zoals geformuleerd in de onderzoeksvragen.

Voorziede afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Geen.

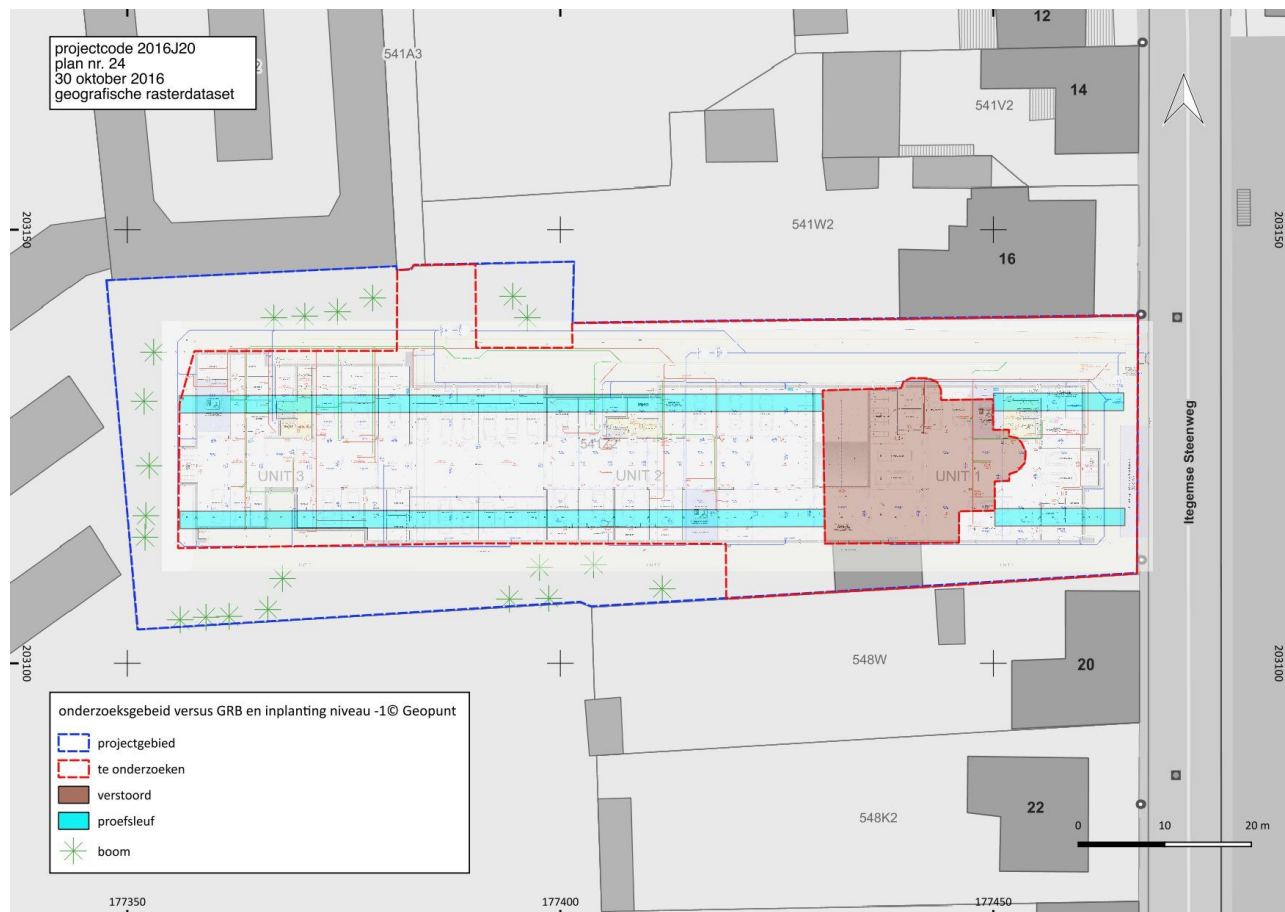

Fig. 24 Situering van de proefsleuven binnen de te onderzoeken zone © Fodio & Geopunt Vlaanderen